

Sgorach Ghlionnáin

Sé an áit a raibh Sgorach Ghlionnáin curtha faoin uamhain talmhan san áit ar a dtugtar Glionnán air, i bhfoisceacht trí mhíle do Chuan Chasla. Sgailp Ghlionnáin a tugtar ar an bpoll a raibh an Sgorach ina chónaí ann. Nuair a thiofá i gceann a bhéil chaithfeá cromadh ag dul inti isteach. Ó bheitheá ceithre troighthe isteach d'fhéadfá díriú suas. Bhí sé ocht dtroighthe ar airde agus tuairim seacht dtroighthe ar leithead, aill ar 'chaon taobh dí agus carachán cloch os a cionn, agus mopa fraoich fásta uirthi taobh amuigh. Ní raibh deoir aníos ná anuas ann, ach chomh tirim le muileann. B'shin é a theach.

Bhí an Sgorach sé troighthe agus cúig ordlaí ar airde. Bhí sé ocht gclocha déag meadhachain. Níor chaith sé hata ná capín ariamh. Bhí sé déanta ar nós na haille, de chnámh agus de chraiceann, leathan láidir. Ní raibh samhail ar bith ag a dhá ghiall ach mar a bheadh clár daraighe ann, fada leathan. De mhuintir Neachtain i dtaobh athar agus máthar é. Níor chuir sé fata ariamh ina shaoghal agus níor bhain sé fata, ach ag tigheacht suas ar mhairtfheoil agus ar chaoirfheoil, agus níor dhe a chuid féin é. Is minic a chuaigh sé deich míle ag goid mairt. Shiubhladh sé thart na bailteacha aimsir an drochshaoghail ag cur loirg a raibh aon duine i gcrúadh-

chúis, nó faoi anshógh. Nuair a gheobhfadh sé amach go raibh, d'imtheochadh sé agus mharbhóchadh sé mart. Thiubhradh sé ag an gcomhlúadar sin é a bhí ar an-chaoi; ach san aimsir dheiridh tógadh é, agus 'séard 'dubhairt sé an mhaidin a tógadh é: "Ní mhaireann rith maith don each i gcomhnuidhe."

Fuair sé tuairisg lá go raibh anshógh ar chomhlúadar daoine. Bhí tarbh ag an mBlácach, Blácach na Tulaighe. 'Sé an áit ar cheannuigh sé i Néifín é, in aois a thrí bliana. Bhí fear indon codladh ar a dhruim le na leithead. D'imthigh an Sgorach an mhaidin seo. Thug sé leis Tomás Ó Neachtain, Micil Mhag Cearra,

Éamonn Ó Caena, Tadhg agus Ned. Mharbhúigheadar an tarbh. Rinn-eadar ceithre ceathramhna dhe. D'fhágadar dhá cheathramha dhe san teach seo a raibh an t-anshógh ann. Thugadar an dá cheathramha eile leob agus chuireadar i bpoll criathraigh iad. "Anois," a deir an Sgorach, "téighidh-sa abhaile. Nuair a gheobhfás an Blácach an tarbh imithe 'sé an chéad mhaith a dhéanfas sé a dhul go Baile an Chláir ag iarraidh an *Revenue*. Gabhfaidh mise trasna an chriathraigh agus casfaidh mé dhó ar an mbealach agus ní bheidh an cuimhníú ansin aige gur mise a mharbhúigh an tarbh."

D'imigh leis agus níor stop sé go dtáinig sé go Gaillimh. Fuair sé muigín bláthaighe úire agus bairghean ó fhear a bhí ar an bhFatha Bhig ina chomhnuidhe, a dtugaidís Antoine Mór air. Bhuail sé siar an bóthar ó chois go cois. I mullach an Chaoráin Mhoir, ós cionn Bhóthar na Trágha, cé chasfadh dó ach Séamus a' Bláca agus a mhnaoi ina gcóiste.

"Ó, a Thiarna," a deir Séamus a' Bláca, nuair a chonaiceadar an Sgorach, "nach mairg a abruigheanns tada," agus an Sgorach ag éisteach leis; "crochtar na céadta san éagcóir. Bhí mise siúrálta gurb é an fear siar a thug leis an tarbh."

EARRAÍ CNIOTÁILTE ROS MUC

Gach saghas earraí cniotáilte ar fáil
Beidh fáilte romhat
— Buail isteach chugainn.

Mairéad Ní Chonaire
Cill Bhriocáin, Ros Muc 091-74172

Gach rath ar an bPléarāca!

Fón: 091-51862
Facs: 57454

MHL

Bóthar Thuama
Gaillimh

MORAHAN & HUGHES LTD.

Earraí tógála, pluiméireacht & teasa

*Déan do mhacnamh agus do
mháireas agus do phléarāca i
seomra folctha feistithe le
dea earraí
Morahan & Hughes.*

*Tugann Morahan & Hughes
tús áite do earraí Éireannacha.*

Déan do mhacnamh ...

Ní rinne an Blácah, nuair a chuaidh sé abhaile, ach a chuid báillí a chur amach ar thóraidheacht an tairbh, gan aon tuairisgle fágáil ar an tarbh ná fios cá ndeachaidh sé. D'athruigh an Sgorach ansin agus 'sé an áit a ndeachaidh sé ag goid go ceantar Mhuighe Cuilinn agus Uachtar Ard. Níor thug sé bó ná caora ariamh ó dhuine bocht, ach thug sé bó agus caora ag an té a raibh 'fhios aige go raibh an t-ocras air. Bhíodh ceap-ord gan chos ina phóca aige. Is leis seo a mharbhuightheadh sé an beithidheach. Bhuaileadh sé i gclár an éadain é leis an gceap-ord, leigeadh sé a fhuil, chrochadh sé leis é ar a dhruim nó go dtugadh sé go Clochar na mBroc é nó go bhfeannadh sé é. Dhéanadh sé ceathramhna ansin dó. Chuireadh sé na ceathramhna i gcaoch-phoill go bhfágadh sé amach cé air a mbíodh an t-an-shógh. Is iomdha anam duine a shábháil sé a bheadh cailte leis an ocras marach é. Fear a dtugtaí Tadhg Fada air a bhraith é. Ba leis Doire Thuirc. Is as an áit sin a ghoid an Sgorach an bhudóg. Ba le Tadhg Fada an bhudóg agus 'sé a fuair i ngéibheann é. An gobharnóir a bhí ar an bpríosún ghlac sé sgrúpall ann, fear chomh breágh leis a bheith i ngéibheann. Sgríobh sé ag an mBainríoghan. Ligeadh amach é.

Fiafruightheadh de an raibh sé luigteach le dhul san arm. 'Dubhairt sé go raibh, go mb'fhearr leis a dhul ann ná ar an gcaoi a raibh sé, gurb í beatha an ghirrfhaidh a bhí aige. Fiafruightheadh de cé mb'fhearr leis ina shaighdiúr talmhan ná ina shaighdiúr farraige. Dubhairt sé go mb'fhearr leis bheith ina shaighdiúr farraige.

Fuair sé ceithre lá le dul go dtí daoine muintreacha le iad a fheiceáil sul má d'imtheochadh sé. Sin é an t-am a ndearna sé an dán nuair a bhí sé ar bhfeidhil a bheith ag imtheacht:

*D'éirigh mé ar maidin agus níor bhris mé mo chéalacan,
Thug mé an séarsa údan go Gleann Doire Thuirc,
Bhreathnuigh mé go bhfaca mé beithidheach a bhí spéireamhail,
Bhuail mé i gclár an éadain í le m'oidín gan chos.*

*Chroch mé ar mo dhruim í trí chnuic is trí ghleannta,
Trí thuláin a bhí géar agus sléibhte a bhí bog,
Rinne mé a feannadh maidin Dé Céadaoin,
I bhfad ó na bailteacha i gClochar na mBroc.*

*Ní le Tadhg Fada ab'fhaillighe é,
fuair sé mé i ngéibheann,*

*Thug sé trí mhí dom san teach údan thoir,
Má fhágaim-se trí mhí ar thalamh na hÉireann,
Ní fhágfaidh mé Tadhg ann ná duine dá threibh.*

*Tarraingeochaidh mé, is bruihfídh mé, is stróicfidh mé ó 'chéile iad,
Ní fhágfa' mé snátha léine acab ná ordlach de phluid - Is iomdha sin créatúir a dhíbrigheadar féinig,
A d'fhágadar ag éagcaoin ag caoi is ag gol.*

*Seo é an Sgorach nach bhfaca ocras ar aon chréatúr,
Agus gé ar an tsráid nó beithidheach ar an gcnoc,
Mar bhí mo chuid sgeana glasta le faobhar,
Bhearrfaidís céad fear is ní tharraingeochaidís fuil.*

*Tiocfaidh an lá údan go bhfeicfidh na daoine,
Deatach ar shléibhte is girrphiadhacha ag rith;
Agus fágfaidh mé mo bheannacht ag mo cháirde fré chéile.
Ag Neachtain, ag Caena, ag Cearra, agus Ned.*

B'shin é an focal deireanach ón Sgorach in Éirinn.

Go n-éirí go geal leis an bPléaráca

Bradán Mara Teo

Leitirard, Caiseal, Co. na Gaillimhe • Leitir Mealláin, Co. na Gaillimhe

**Táirgeoirí Bradán den scoth.
Ag soláthar Fostaíocht
do Mhuintir Ghaeltachta
sa nGaeltacht.**

(Fo-Chomhlacht de chuid P.J. Carroll & Co. Plc)